

Anonymiserad version

Översättning

C-522/20 – 1

Mål C-522/20

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

19 oktober 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

29 september 2020

Kärande:

OE

Svarande:

VY

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE

[utelämnas]

OBERSTER GERICHTSHOF

Oberster Gerichtshof har i egenskap av appellationsdomstol [utelämnas] i målet mellan käranden OE, [utelämnas], [utelämnas] och svaranden VY, [utelämnas], beträffande äktenskapsskillnad, på grund av kärandens överklagande av beslutet från Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien av den 29 juni 2020 [utelämnas] genom vilket kärandens överklagande av beslutet från Bezirksgericht Döbling av den 20 april 2020 [utelämnas] ogillades, fattat följande beslut:

1. Följande frågor hänskjuts med stöd av artikel 267 FEUF till Europeiska unionens domstol för ett förhandsavgörande:

1. Strider artikel 3.[1] a sjätte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 mot **[Orig. s. 2]** diskrimineringsförbudet i artikel 18 FEUF, eftersom bestämmelsen, beroende på sökandens medborgarskap, som villkor för behörighet för domstolarna i hemviststaten föreskriver en kortare bosättningsperiod för sökanden i förhållande till artikel 3.[1] a femte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003?

2. Om den första frågan besvaras jakande:

Leder ett sådant åsidosättande av diskrimineringsförbudet till att huvudregeln i artikel 3.[1] a femte strecksatsen i rådets förordning (EG) Nr. 2201/2003 av den 27 november 2003 är tillämplig på samtliga sökande, oberoende av deras medborgarskap, vilket innebär att en bosättning på 12 månader krävs för att talan ska kunna väckas vid domstolen där sökanden har hemvist, eller ska utgångspunkten vara att en bosättning på sex månader krävs för alla sökande?

3. Förfarandet förklaras vilande fram till dess att Europeiska unionens domstol [utelämnas] har besvarat begäran om förhandsavgörande.

S k ä l :

1. Kärandens yrkande:

1.1. Käranden (nedan kallad OE) ansöker genom en talan som väckts vid en österrikisk distriktsdomstol om äktenskapsskillnad av det äktenskap som ingåtts med svaranden (nedan kallad VY) i Dublin/Irland den 9 november 2011.

1.2. Vad gäller behörigheten för den domstol vid vilken talan väckts anför OE att han är italiensk medborgare och VY är tysk medborgare. Deras sista gemensamma hemvist var i Irland. Han flyttade ut från den gemensamma bostaden i maj 2018 och är sedan augusti 2019 bosatt i Österrike. Därmed var han sedan över sex månader bosatt i Österrike vid tidpunkten för **[Orig. s. 3]** väckandet av talan (28 februari 2020).

1.3. Behörigheten för den domstol vid vilken talan väckts följer av artikel 3.[1] a femte och sjätte strecksatserna i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (nedan kallad Bryssel IIa-förordningen). I dessa bestämmelser föreskrivs en behörighet i förfaranden om äktenskapsskillnad för medborgare med hemvist i den stat där domstolen är belägen redan efter en bosättning på sex månader i nämnda stat, medan det krävs en bosättning på minst ett år för medborgare i andra medlemsstater. Detta utgör en särbehandling på grund av nationalitet och strider därför mot artikel 18 FEUF. Vid en tolkning i överensstämmelse med unionsrätten ska i tveksamma fall den förmånligare bestämmelsen tillämpas, varför OE även i egenskap av medborgare i en annan medlemsstat än den stat där domstolen är belägen redan efter en bosättning på

enbart sex månader kan åberopa behörighet för domstolen i den stat där han har hemvist.

2. Förfarandet i det nationella målet:

2.1. Den domstol i första instans där OE väckte talan avvisade omedelbart talan på grund av bristande internationell behörighet.

Genom åtskillnaden på grundval av medborgarskap i artikel 3.[1] a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen ska förhindras att en part genom falska förespeglingar uppnår att domstolarna i en viss stat blir behöriga. Eftersom bosättningsens längd vid ansökan är avgörande för behörigheten räcker det inte heller [**Orig. s. 4**] att tidsperioden löper ut medan förfarandet är anhängigt.

2.2. Domstolen i andra instans ogillade OE:s överklagande av detta avgörande och delade den lägre instansens rättsliga bedömning att det inte var frågan om någon diskriminering på grund av medborgarskap.

2.3. OE överklagade detta avgörande till Oberster Gerichtshof.

3. Unionsrätten:

3.1. Såsom framgår av artikel 267 b FEUF är Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) behörig att meddela ett förhandsavgörande angående giltigheten och tolkningen av rättsakter som beslutas av unionens institutioner, och detta utan några som helst undantag (exempelvis, EU-domstolens dom *Florescu m.fl.*, C-258/14, ECLI:EU:C:2017:448, punkt 30). Europeiska unionen är en rättsunion inom vilken det särskilt ska kontrolleras att dess institutioners rättsakter är förenliga med fördragen, de allmänna rättsprinciperna och de grundläggande rättigheterna (se, för ett liknande resonemang, EU-domstolen, *Inuit Tapiriit Kanatami m.fl./parlamentet och rådet*, C-583/11 P, ECLI:EU:C:2013:625, punkt 91, EU-domstolen, *Telefónica/kommissionen*, C-274/12 P, ECLI:EU:C:2013:852, punkt 56).

3.2. Artikel 18 FEUF har följande lydelse:

”Inom fördragets tillämpningsområde och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i fördragen, ska all diskriminering på grund av nationalitet vara förbjuden.

Europaparlamentet och rådet kan i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet anta bestämmelser i syfte att förbjuda sådan diskriminering.”

3.3. Artikel 3 i Bryssel IIa-förordningen har följande lydelse:

*”Allmän behörighet [**Orig. s. 5**]*

1. Behörighet att ta upp frågor om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap skall tillkomma domstolarna i den medlemsstat

a) på vars territorium

- makarna har hemvist, eller

- makarna senast hade hemvist om en av dem fortfarande är bosatt där, eller

- svaranden har hemvist, eller

- om ansökan är gemensam, någondera maken har sitt hemvist, eller

- sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes, eller

- sökanden har hemvist om sökanden har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes och sökanden antingen är medborgare i den berörda medlemsstaten eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, har "domicil" där,

b) i vilken båda makarna är medborgare eller, när det gäller Förenade kungariket och Irland, båda makarna har "domicil".

2. Vid tillämpningen av denna förordning ska termen "domicil" ges samma innebörd som den har enligt rättsordningarna i Förenade kungariket och Irland.

4. Nationell rätt:

4.1. 76 § Jurisdiktionsnorm (lagen om domstols behörighet, nedan kallad JN) har följande lydelse:

"Tvister som rör äktenskap eller registrerade partnerskap [Orig. s. 6]

1) För tvister som rör äktenskapsskillnad, ogiltigförklaring, annullering eller fastställandet av huruvida ett äktenskap föreligger, samt om upplösning, annullering eller fastställandet av huruvida ett registrerat partnerskap föreligger mellan parterna, har den domstol i vars domsaga parterna har eller hade sin gemensamma hemvist exklusiv behörighet. Om ingen av parterna har hemvist i denna domsaga vid tidpunkten för väckandet av talan eller om de inte har haft någon gemensam hemvist i landet, är den domstol behörig i vars domsaga svaranden har hemvist och, om svarande saknar hemvist i landet, den domstol i vars domsaga käranden har hemvist, annars Bezirksgericht Innere Stadt Wien.

2) De inhemska domstolarna är behöriga i de tvister som anges i första stycket om

1. en av parterna är österrikisk medborgare eller

2 svaranden, eller åtminstone en av makarna/partnerna vid en talan om ogiltigförklaring mot båda makarna eller de båda registrerade partnerna, har hemvist i landet eller

3. käranden har hemvist i landet och antingen båda makarna eller de båda registrerade partnerna hade sin sista gemensamma hemvist i landet eller käranden är statslös eller var österrikisk medborgare vid tidpunkten för äktenskapets ingående eller för registreringen av partnerskapet. [Orig. s. 7]

3) Nationella domstolar är även behöriga i tvister om upplösning eller annullering samt fastställandet av huruvida ett registrerat partnerskap föreligger med avseende på partnerskap som har registrerats i Österrike.”

5. Skäl för begäran om förhandsavgörande:

5.1. OE har anfört att han är italiensk medborgare och att VY är tysk medborgare. De hade sin sista gemensamma hemvist i Irland. Enligt nationell rätt föreligger det således inte någon behörighet för de inhemska domstolarna.

5.2. I alla EU:s medlemsstater – utom Danmark – gäller rådets förordning (EG) Nr. 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel IIa-förordningen) med verkan från den 1 augusti 2004. Således är de nationella domstolarna behöriga om det föreskrivs en sådan behörighet i förordningen.

5.3. Den bestämmelse som är relevant vid äktenskapsskillnad är ovannämnda artikel 3 i Bryssel IIa-förordningen. I bestämmelsen föreskrivs emellertid en bosättning på en viss längd enligt artikel 3.[1] a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen, vilka är de enda alternativ som är aktuella i förevarande mål. I detta hänseende gör artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen åtskillnad mellan längden på den nödvändiga bosättningen beroende på sökandens medborgarskap.

5.4. Eftersom OE inte är österrikisk medborgare uppgår denna frist till ett år (femte strecksatsen). Detta krav hade OE inte uppfyllt när talan väcktes vid den österrikiska distriktsdomstolen [Orig. s. 8]. Om OE hade varit österrikisk medborgare skulle fristen endast ha varit sex månader (sjätte strecksatsen). Detta krav uppfyllde OE.

5.5. Enligt lydelsen i artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen är tidpunkten när ansökan gjordes avgörande för bosättnings längd.

5.6. Enligt nationell rätt kan inte nya grunder åberopas vid ett överklagande. Förbudet mot att åberopa nya grunder vid överklagande gäller emellertid inte för faktiska omständigheter och bevisning som avser omständigheter som alltid ska

beaktas ex officio. Till dessa hör även behörigheten. Enligt 42 § stycke 1 JN ska dock endast omständigheter beaktas ex officio av vilka framgår att det föreligger rättegångshinder, i förevarande mål således att det saknas behörighet att pröva målet. För avsaknaden av rättegångshinder saknas det däremot en motsvarande bestämmelse, varför enligt fast praxis faktiska omständigheter som anförs när en avvisning av talan överklagas omfattas av förbudet mot återopande av nya grunder [utelämnas].

5.7. Således ska det inte beaktas att även fristen på tolv månader har löpt ut under överklagandeförfarandet.

6. Den första tolkningsfrågan

6.1. Enligt artikel 18 FEUF förbjuds godtycklig diskriminering, det vill säga sådan diskriminering som inte är motiverad av objektiva skäl, vilken inte grundas på nationaliteten i sig. Särbehandlingen måste vara befogad på grund av objektiva omständigheter, vilket innebär att en avvägning ska göras mellan olika intressen mot bakgrund av **[Orig. s. 9]** målen i fördraget och med beaktande av proportionalitetsprincipen (EU-domstolen, *Pastoors och Trans Cap/Belgischer Staat*, C-29/95, ECLI:EU:C: 1997:28, punkt 19, se även EU-domstolen, *ICI-Kenneth Hall Colmer*, C-264/96, ECLI:EU:C: 1998:370, punkterna 28 och 29).

6.2. Enligt en del av doktrinen är de olika tidsperioderna i artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen inte objektivt motiverade och strider således mot artikel 18 FEUF [utelämnas] (hänvisning till denna doktrin).

6.3. En annan del av doktrinen anser däremot att artikel 3.1 a sjätte strecksatsen i Bryssel IIa-förordningen överensstämmer med likabehandlingsprincipen ([utelämnas]) (hänvisning till denna doktrin). Detta motiveras bland annat med att antagandet att sökanden får en kvalificerad anknytning, vilken främst ska styrkas genom bosättningen på ett år, till vilken medlemsstat som helst lika fort som i **[Orig. s. 10]** hemmedlemsstaten inte överensstämmer med verkligheten. Nationaliteten tillämpas här som ett tillåtet kriterium för anknytning, genom att härkomst, kulturell integration och kommunikations- och integrationsförmåga i hemlandet tillmäts betydelse vid bedömningen av hemvisten som sådan. Därvid hänvisas även till EU-domstolens dom [av den 2 april 2009, A.] (C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225, punkt 44), enligt vilken nationaliteten ska beaktas som en indikation på den integration som ligger till grund för ett barns hemvist (artikel 8 i Bryssel IIa-förordningen).

6.4. Eftersom artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen har nationalitet som enda kriterium, utan att det ur detta kriterium med avseende på bosättningsens längd går att utläsa en tillräckligt relevant skillnad i fråga om integration och nära anknytning till den berörda medlemsstaten (det ska här erinras om att det finns personer som är födda och uppvuxna i en medlemsstat utan att vara medborgare i medlemsstaten i fråga) anser Oberster Gerichtshof att

det är osäkert huruvida den åtskillnad som kan härledas ur dessa bestämmelser är förenlig med artikel 18 FEUF.

7. Den andra tolkningsfrågan

7.1. För det fall de skillnader som föreskrivs i förordningen när det gäller bosättnings varaktighet som villkor för att domstolarna i den medlemsstat i vilken sökanden har hemvist ska vara behöriga, strider mot diskrimineringsförbudet, uppkommer frågan vilka rättsliga följder detta får.

7.2. I princip kräver unionslagstiftaren genom artikel 3.1 a femte strecksatsen i Bryssel IIa-förordningen en vistelse på ett år för att domstolen i den medlemsstat i vilken sökanden har hemvist ska vara behörig och [Orig. s. 11] endast om sökanden är medborgare i hemviststaten föreskrivs en förkortning av fristen till sex månader. Detta talar för att fristen på tolv månader ska vara tillämplig oberoende av nationalitet för alla sökande som väcker talan vid en domstol enligt artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatserna i Bryssel IIa-förordningen.

7.3. I enlighet med EU-domstolens praxis i fall av diskriminering, exempelvis när det i nationell rätt föreskrivs att olika grupper av personer ska behandlas på olika sätt, i strid med unionsrätten, ska emellertid de som ingår i den missgynnade gruppen beviljas samma fördelar som den privilegierade gruppen åtnjuter (se EU-domstolen, *Terhoeve mot Inspecteur*, C-18/95, ECLI:EU:C:1999:22, bland annat punkt 57). Detta talar för att den kortare fristen på sex månader ska vara tillämpliga på samtliga sökande oberoende av deras nationalitet.

8. I egenskap av domstol i sista instans är Oberster Gerichtshof enligt artikel 267 FEUF skyldig att begära ett förhandsavgörande, eftersom det är osäkert hur unionsrätten ska tillämpas.

[utelämnas]

Oberster Gerichtshof,
Wien, den 29 september 2020

[utelämnas]